

DE BASISCHOOL ALS OPLEIDINGSINSTITUUT PUBERS VOOR DE KLAS

In de zorg zijn leerafdelingen een bekend fenomeen. Inmiddels ontdekt ook het onderwijs de voordelen van het opleiden van mbo-leerlingen binnen de eigen muren. De school heeft de broodnodige extra handen in de klas en de studenten leren het vak door écht aan het werk te gaan. Maar welk vak? Vacatures voor onderwijsassistenten zijn er nauwelijks. “Ik zou ze graag een baangarantie geven.”

“Ben je gegroeid? En hoe voelt dat?” Het is woensdagmorgen, negen uur. Op de Maria Montessorischool in Den Haag zit een groepje jongeren in de kring met intern begeleider Anja van Tartwijk. Het zijn mbo-leerlingen van Roc Mondriaan.

Normaal gesproken spijkt Van Tartwijk, tevens intern opleidingsbegeleider, ze op dit tijdstip bij. Dan geeft ze les in breuken, spelling of iets anders waarvan de mbo'ers zelf zeggen dat ze er onvoldoende vaardig in zijn. Vandaag willen de studenten met haar terugblikken op hun stage, die er bijna op zit.

De vraag of ze het gevoel hebben dat ze zijn gegroeid, mondt al snel uit in een groepsgebesprek over montessorionderwijs versus het reguliere onderwijs. Amriet is geen fan van montessori. Hij vindt het maar chaotisch dat alle leerlingen met ander werk bezig zijn. “Maar als alle kinderen hetzelfde moeten doen, gaan ze zich vervelen”, werpt Cagla tegen. “Het is misschien lastig voor de juf, maar wel beter voor de kinderen.”

Niet voor alle kinderen, vindt Joey. “Sommigen redden het makkelijk, anderen doen de hele week geen bal.” Cagla veert op. “Toen ik op het Mondriaan kwam, wilde ik niet meer naar school. Op elke school hadden ze me achter mijn broek gezeten, maar dat deden ze op het Mondriaan niet. Ineens moest ik zelfstandig zijn. Dat is veel beter, ik ga echt voor een montessorischool.”

“Ik vond het een onwijs leuk gesprek”, sluit Van Tartwijk de discussie tegen tieners af. In haar kantoor zegt ze later: “Dat is natuurlijk ook precies waar het bij de leerafdeling om gaat, zelfstandigheid, je eigen verantwoordelijkheid nemen als student. Ze zijn hier in feite geen studenten, ze zijn collega's.”

Leerafdelingen zijn vooral in de zorg - met name in verzorgings- en verpleeghuizen - een bekend verschijnsel. Kleine groepen mbo-leerlingen lopen voor een relatief lange periode meerdere dagen stage in instellingen die daarvoor een overeenkomst met een roc zijn aangegaan. De begeleiding en intervisie vinden plaats in de instelling door mensen van zowel het roc als de instelling. De leerafdelingen hebben vooral als doel om opleiding en praktijk beter op elkaar te laten aansluiten, maar zorgen ook voor extra handen aan het bed of, in het onderwijs, extra handen in de klas.

De Maria Montessorischool, waar in 2005 een leerafdeling van start ging, was de eerste school die een dergelijke samenwerking met een roc aanging. Het idee kwam van een ouder die bij Calbris werkte, het vanuit de overheid opgezette kenniscentrum dat instellingen begeleidt bij het opzetten van leerafdelingen. Het leek haar dé manier om de werkdruk van leerkrachten te verkleinen.

On the job

Directeur Joke de Haan was direct enthousiast. Ze noemt de leerafdeling op haar school een “win-winsituatie voor iedereen”. De Haan heeft er inderdaad de broodnodige extra krachten mee gekregen en de studenten hebben een training on the job. Een training die volgens haar, in positieve zin, niet te vergelijken is met de stages van voorheen.

Op de Maria Montessorischool lopen zo'n vijftien studenten stage van de richting sociaalpedagogisch werk van Roc Mondriaan. Het zijn studenten van drie opleidingsniveaus: helpende welzijn (mbo-2), spw-3 en de zogeheten kopklas onderwijsassistent (niveau 4). Ze doen

werkzaamheden variërend van huishoudelijke taken en het meelopen naar de gymles (niveau 2) tot onderwijsondersteunende activiteiten, zoals niveaulezen met kinderen en het uitvoeren van handelingsplannen. De duur van de stages varieert van een halfjaar tot een heel schooljaar voor twee tot drie dagen per week.

“Vroeger kwamen studenten de klas in om hun kunstje te doen, en zaten ze de helft van de tijd toe te kijken op een krukje in de klas. Dat is nu wel anders. Ze hebben een druk werkschema, en zijn een aanwinst voor de school”, zegt begeleider Van Tartwijk, die een verschuiving in de taken van leerkrachten heeft gezien sinds de start van de leerafdeling.

“Leerkrachten kunnen nu nog beter focussen op kinderen die hulp nodig hebben. Het frustratielevel, dat er soms was omdat ze aan die zorg door de werkdruk vaak niet toekwamen, is omlaagegaan.” Handelingsplannen hoeven niet meer in de avonduren te worden geschreven, de uitvoering ervan is een taak van studenten.

Ook Lidy Buurman, directeur van de Meander uit Assen - een school voor speciaal basisonderwijs, waar sinds twee jaar een leerafdeling draait - ziet voor de leerkrachten vooral de voordelen. “Er hoeven niet, zoals vroeger, zes leerkrachten in de Sint-commissie te zitten. Twee met een louter coördinerende taak is genoeg, en de studenten doen het werk. Ze werken het programma helemaal uit. En zo gaat het met de schoolbieb, de musicals. Leerkrachten kunnen zich weer op hun primaire taak richten.”

Maar een leerafdeling is niet alleen een handige manier om de werkdruk van leerkrachten te verminderen. Het vraagt van de scholen ook een flinke investering, zegt Ronald van de Ham, begeleider van Roc Mondriaan. “Je bent als school een half opleidingsinstituut, en daar moet het hele team wel achter staan.”

Minimaal één leerkracht moet worden vrij geroosterd om, zoals Van Tartwijk, op te treden als intern opleidingsbegeleider. Leerkrachten die een student in hun groep hebben, hebben een taak als mentor. Zij begeleiden de jongeren bij hun dagelijkse werkzaamheden. En er moet een ruimte zijn waar de leerlingen terecht kunnen voor intervisiebijeenkomsten en lessen.

Pubergehalte

Daarnaast is het pubergehalte van de leerlingen hoog, aldus directeur De Haan. Ook dat vraagt veel aandacht. Volgens haar vinden veel mbo-studenten samenwerken lastig en hebben ze moeite met het plannen van hun werk.

“Maar het is ook het normen en waarden-verhaal”, zegt ze. “Telefoon uitzetten, geen kauwgum kauwen, niet zomaar het gebouw uitlopen, niet roken voor de hoofdingang waar ouders hun kinderen ophalen. Voor de meesten zijn die dingen niet vanzelfsprekend. En dus trainen we ze daarin, in sociale vaardigheden.”

De mentaliteit van de jongeren, maar ook de problemen die ze met zich mee de school in brengen, is reden voor Adèle de Lange, intern opleidingsbegeleider van de leerafdeling van basisschool de Windroos in Enschede, om gematigd enthousiast te zijn over de stagevorm. De Lange vindt de studenten enthousiast. “Maar”, zegt ze, “ze vergeten nogal eens wat.”

Ze heeft daar wel een verklaring voor. “De jongeren hebben een vol programma, met veel opdrachten, en doen daarbij veel indrukken op. Dat is erg vermoeiend voor ze. Het zijn geen pabostudenten, daar moeten we respect voor hebben.”

Soms wekt het bij het team wel wrevel. “Studenten hebben moeite om het werk op de stageschool en dat van hun studie te scheiden. Eerstejaars die een proefwerkweek hebben, zijn met hun gedachten alleen maar bij die proefwerken. Naarmate de maanden verstrijken gaat het beter.”

Veel tijd is De Lange kwijt aan gesprekken over persoonlijke problemen van de studenten, soms voelt ze zich meer maatschappelijk werker dan studentbegeleider. “Die gesprekken verklaren meestal de matige werkhouding, maar kosten wel veel tijd.”

Directeur Mariël Wesselink van de Windroos noemt het een leerpunt voor de school. “We willen jongeren de kans geven zich te ontwikkelen in de maatschappij, we zorgen daarom goed voor ze. Ze

hebben het gevoel dat ze veel kunnen vertellen. Maar ook al spelen persoonlijke problemen een rol, die problemen mogen het werk niet in de weg staan.”

Boffen

Van Tartwijk herkent de ervaringen van De Lange. “In het begin vond ik het lastig om met de jongeren om te gaan. Ze hadden een afwachtende houding en ik had het idee dat ik ze niet bereikte. Ze groeien daar enorm in, maar dat heeft veel tijd nodig. Maanden.”

Volgens directeur De Haan verschilt het ook per groep. “We boffen enorm met de groep die we nu hebben. Die organiseert zelf een intervisiebijeenkomst als er een leerkracht ziek is. Dat was met de groep van vorig jaar wel anders.”

Hoe gemotiveerd haar stagiairs dit jaar ook zijn, de meesten hebben niet de ambitie om onderwijsassistent te worden. Een aantal wil naar de pabo, anderen willen bij jeugdzorg gaan werken of in de kinderopvang. Omdat ze dat meer aanspreekt, maar ook omdat ze weten dat er een groot gebrek aan vacatures is. Van de onderwijsassistenten die met een diploma het mbo verlaten, belandt slechts een paar procent binnen anderhalf jaar als onderwijsassistent in de klas.

Leerafdelingen zijn volgens De Haan vooralsnog dan ook vooral een politieke statement. “Ik zou deze studenten zo graag een baangarantie en een baanrelevantie willen geven. Maar ik kan geen groepen van veertig kinderen creëren om een onderwijsassistent te betalen. Alles wat ik binnenhaal is onderwijsbevoegdheid. De politiek, die is nu heel erg aan zet.”

Vooraf basisscholen

Het exacte aantal leerafdelingen in het onderwijs is onbekend. Momenteel hebben 29 scholen, voornamelijk basisscholen, er een gestart voor de opleiding tot onderwijsassistent op mbo-niveau 4 met ondersteuning van het kenniscentrum Calibris. Een woordvoerder van Calibris sluit niet uit dat er ook leerafdelingen zijn gestart zonder stimuleringsbijdrage. Ook zijn er volgens haar dergelijke stages opgezet voor niveau 5 van de pabo. Leerafdelingen worden ook wel leerteam of leerwerkplaats genoemd.